

Stanisław Szadyko

Derywaty z euro - w języku polskim i rosyjskim

International Journal of Management and Economics 16, 176-188

2004

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Derywaty z euro – w języku polskim i rosyjskim

Począwszy od roku 1989 z nazwą **Europa** oprócz znaczenia geograficznego zaczęto łączyć także inne: wartości pożądanе, w których osiągnięciu przeszkadzał dawny ustrój polityczny. Również derywaty: **europejski**, **Europejczyk** i **Europejka** osiągnęły nacechowanie pozytywne. **Europejczyk** to „kontynuator wartości związanych z kulturą europejską, jak postawa tolerancji, otwarcie na dialog z ludźmi o innych poglądach, upominanie się o prawa człowieka itp.”¹. W. Chlebda, pisząc o mapie mentalnej konceptualizacji świata, poświęca część swych rozważań pojęciom **Europy** i **europejskości**: „Europa w przestrzeni mentalnej nie pokrywa się z Europą w przestrzeni geograficznej. We współczesnej geografii mentalnej znacznej części społeczeństwa polskiego pojęcia *Europa*, *Europejczyk*, *Europejka*, *europejski* są biegunami silnej opozycji antytetycznej, regularnie przeciwstawianymi pojęciom *Polski*, *polskości*, *prawdziwego Polaka*, *Polaka-katolika*, pojęciom tradycji, swojskości, tutejszości”². W dyskursie politycznym w zależności od orientacji cywilizacyjno-kulturowej liderów ugrupowań politycznych **Europa** pojawia się w kontekstach, w których uzyskuje nacechowanie ujemne lub dodatnie³. W tym czasie w wielu wypowiedziach w Polsce i w Rosji zaczęły się pojawiać zwroty typu: **dogonić Europę**, **dorównać Europie**, **wrócić do Europy**, **wejść do Europy**, **znaleźć się w Europie**, **догнать Европу**, **перегнать Европу**, **вернуться в Европу** zaś w krajach zachodnioeuropejskich zaczęto głosić opinię, że głównym zadaniem Zachodniej Europy musi być „ponowne włączenie narodów Europy Środkowej do naszej kulturowej i gospodarczej wspólnoty, do której należą; odnowienie więzi między Londynem, Paryżem, Rzymem i Monachium a Lipskiem, Warszawą, Pragą i Budapesztem”⁴. W przytoczonych przykładach na plan pierwszy wysuwa się znaczenie kulturowe wyrazu Europa, określającego część świata, w której leżą kraje o wspólnej wielowiekowej tradycji. Nasz powrót do Europy jest więc traktowany jako nawiązanie do wartości utrwalonych we wspólnocie europejskiej, a zachwianych w okresie totalitaryzmu, który nas od tak pojętej Europy izolował⁵. Widoczne jest w powyższych kontekstach nacechowanie dodatnie wyrazu Europa, którego wcześniej nie było. To pociąga za sobą dalsze modyfikacje. Nazwa naszego kontynentu to już nie tylko wspólnota tradycji kulturowych i wspólne korzenie

cywilizacji chrześcijańskiej, ale również stopień zaawansowania w rozwoju cywilizacyjnym, technicznym, gospodarczym i politycznym⁶. Nie są to jednak cechy właściwe wszystkim krajom leżącym w Europie, a jedynie tym, które uniknęły ustroju totalitarnego. Tak więc powrót do Europy oznacza również nawiązanie ściślejszych stosunków z krajami rozwiniętymi gospodarczo i dorównanie im. Stąd dążenie Polski do zrzeszenia z Unią Europejską, które stało się faktem 1 maja 2004 r.

We wspomnianych wyżej kontekstach Europa jest symbolem wartości pożądanych, w których osiągnięciu przeszkodą był ustrój polityczny. Obecnie już można zacząć **doganiać Europę**. „Czynniki zewnętrznojęzykowe – pisze A. Ryzza-Woźniak – takie jak na przykład zmiana ustroju państwa z totalitarnego na demokratyczny, uwolnienie Polski spod wpływów Związku Radzieckiego, powstanie nowego ustroju gospodarczego, nasilenie migracji zarobkowej, wejście Polski w uniwersalny obszar kultury konsumpcyjnej i chęć przystąpienia do Unii Europejskiej, spowodowały liczne zmiany w języku. Rozwój cywilizacyjny przyczynił się do powstania nowych realiów, zjawisk, produktów, procesów, firm, technologii, które wymagały nazwania. Te wzmożone potrzeby nazewnicze zaczęto szybko zaspokajać, najczęściej, choć nie jedynie, przez zapożyczenie wyrazów”⁷.

W styczniu 1996 r. stał się faktem językowym neologizm **euro**, utworzony i zatwierdzony przez państwa członkowskie Wspólnego Rynku w charakterze oficjalnej nazwy nowej waluty. **Euro**, **евро** to nazwa waluty stosowanej w Unii Gospodarczej i Walutowej (UGiW) od 1 stycznia 2002 r., pieniądź międzynarodowy emitowany przez Europejski Bank Centralny (EBC), który zastąpił w 12 państwach: Austrii, Belgii, Finlandii, Francji, Grecji, Hiszpanii, Holandii, Irlandii, Luksemburgu, Niemczech, Portugalii, Włoszech waluty narodowe. Dania, Szwecja i Wielka Brytania, pozostałe państwa Unii, pozostały przy swoich jednostkach monetarnych⁸. Tak więc decyzja szefów rządów o wprowadzeniu do obiegu w krajach członkowskich EWG jedynej waluty **euro** przyczyniła się do powstania nie tylko nowego derywatu **euro**, **евро**, lecz także spowodowała pojawienie się nowego komponentu euro-, евро- zwanego przez niektórych lingwistów **prefiksoidem**⁹. Określenie prefiksoid pojawia się u tych językoznawców, którzy wiążą go z faktem, że euro-, евро- występuje w licznych zapożyczeniach (euroatom, eurocentryzm, eurodolar, eurojęzyk, eurokomunizm, euroliga, euromarket, europarlament, europolicja, eurosocjalizm, eurotest, eurowaluta; евроатом, евроцентризм, евроязык, евродоллар, еврокоммунизм, евромаркет, европар-ламент, европолиция, евросоциализм, евротест, евровалюта). Uznaniu go za formant sprzyja jego wysoka produktywność, pociągająca za sobą seryjność rodzimych derywatów (eurodach, euroNIP, eurookazja, europapier, europodróżnicy, europraca, europrzyszłość, europytanie, eurośledzie, euroterminal, eurozawodowiec; евроарифметика, евробаня, евровесна, евровор, евродорога, евродуш, евромебель, евроостров, евроремонт, евротюрма). Stałe miejsce tego członu w nagłosie derywatów sugeruje jego prefiksalny charakter, zresztą tak samo, jak wiele innych grecko-łacińskich komponentów typu: aero – аэро, agro – агро, akwa – аква, antropo – антропо, anty – анти, astro – астро, audio – аудио, auto – авто, bio – био,

eko – эко, elektro – электро, fito – фито, foto – фото, geo – гео, glotto – глотто, helio – гелио, hetero – гетеро, homo – гомо, hydro – гидро, izo – изо, kardio – кардио, kilo – кило, kino – кино, kosmo – космо, krio – крио, ksero – ксеро, makro – макро, maxi – макси, mega – мега, metro – метро, mikro – микро, mili – милли, mini – мини, mono – моно, moto – мото, multi – мульти, neuro – невро, neo – нео, nitro – нитро, paleo – палео, proto – прото, pseudo – псевдо, psycho – психо, radio – радио, retro – ретро, spektro – спектро, stereo – стерео, super – супер, tele – теле, termo – термо, wideo – видео, zoo – зоо¹⁰. Jednakże trzeba pamiętać, że prefiks to morfem gramatyczny. Tymczasem euro-, евро- jest skróconą podstawą słowotwórczą, zachowującą semantykę w strukturze derywatów. Ich funkcję w zdaniach sygnalizowane są środkami składniowymi: bardzo słabe było euro, ceny w euro, euro zdrożało, euro kosztowało więcej, euro nieznacznie się odbiło, euro odnotowało kolejny spadek kursu, euro umacnia się, euro umocniło się, kredyty w euro, kurs złotego (dolara) do euro, około trzech euro, słabsze euro, płace liczone w euro, stawić czoła euro, strach przed euro, strefa euro, waluta euro, w obronie euro, za jedno euro płacono; зарплата в евро, зона евро, кредиты в евро, цены в евро, курс евро составляет, евро подорожало, евро стоило больше, чем доллар, евро укрепилось, евро пользо-валось спросом, защита евро.

„Pokolenia mieszkańców Zachodu Europy – pisze A. Ryzza-Woźniak – urodzone i wychowane po 1945 r. żywiły mniej wzajemnych uprzedzeń niż ich dziadowie i ojcowie, i coraz bardziej pragnęły należeć do globalnej potęgi – Zjednoczonej Europy. Na początku była Europejska Wspólnota Węgla i Stali (EWWiS). Dziś jest Unia Europejska (UE). W niej stworzono **eurokonsorcja**, w których produkuje się **eurosprzęt**, np.: **eurocopter**, **eurofighter**, **eurojet**. W **Eurolab** prowadzi się badania nad kosmosem. Pieniądze przechowuje się w **eurobankach** na **eurokontach**, a płaci się **eurokartą** lub **euroczekiem**. Są nawet **eurodo-lary!** Kibice mogą obejrzeć program **Eurosport**, przeczytać o swoich pupilach w **Eurogolu** czy **Eurobasecie**. Zawodnicy rozgrywają mecze w **Eurolidze**. **Eurolanguage** daje się zauważyć w wielu miejscach na Zachodzie”¹¹.

Polskie i rosyjskie dzieje derywacji wykorzystującej prefiksoid **euro-**, **евро-** wiązą językoznawcy z zaadaptowaną do tych języków Eurowizją, Евровидением, nazwą działającej od 1954 r. międzynarodowej organizacji mającej na celu wymianę programów telewizyjnych krajów zrzeszonych w Europejskiej Unii Radiofonicznej. W pracy *Nowe słownictwo polskie*¹² są przykłady użyć następujących derywatów: eurodolar, eurogrupa, eurokomunizm – rok 1977, eurokrata – rok 1978, euroamerykański – rok 1979, europolicja, eurorakiety, eurorynek, eurostrategiczny, eurowalutowy – rok 1980.

Prefiksoid **euro-**, **евро-** wykazuje znaczną produktywność zarówno w języku polskim, jak i w rosyjskim. Zgromadziliśmy ponad 400 polskich wyrazów pospolitych i około 1200 chrematonimów, głównie nazw firm zanotowanych w multimedialnej „Panoramie firm”¹³, a także około 200 derywatów rosyjskich, z których część już zaświadcza słowniki. W najobszerniejszym liczącym 44 tomy „Praktycznym słowniku współczesnej polszczyzny” pod red. H. Zgółkowej, zanotowano 32 wyrazy tego typu, np.: Eurazja, euroazjatycki, euroamerykański, euroatlantycki, euroazjatycki, eurocen-

tryczny, eurocentryzm, EuroCity, euroczek, euroczekowy, Euro Disneyland, eurodolar, eurogrupa, eurokomunistyczny, eurokomunizm, eurokonto, eurokrata, eurokuchnia, euromarket, euroobligacja, europoida, europida, europolicja, eurorakieta, euroregion, eurorynek, eurosceptyk, eurostrategiczny, eurowaluta, eurowalutowy, eurowizyjny, eurozłącze¹⁴. W pracy „Русский орфографический словарь” takich derywatów wystąpiło 31, pr.: Евразия, евро-азиатский, евро-американский, евро-акции, евроатлантический, еврообонды, евровагонка, евровалюта, Евровидение, евро-депозит, евродизаин, евродоллары, еврокредит, еврокубок, Евролига, евроноты, еврооблигация, Европарламент, европартнеры, европатент, европоддоны, Европол, евроцентризм, евроцентристский, евроремонт, еврорынок, Евросоюз, евростандарт, евротелефон, евротур, еврочек¹⁵. W leksykonie „Словарь-справочник. Бизнес-сленг для новых русских”¹⁶ zostały szczegółowo omówione następujące neologizmy z prefiksoidem **евро-**, pr.: евровалюты, евродоллары, еврокард, евроклиринг, еврооблигации, евроры-нок, евросклероз, евростерлинги, евротехнология. W niezmiernie interesującym artykule pt. „Paradoksy lingwistyczne EURO” A.W. Zielenina¹⁷ czytamy: „Родившись в английском языке, этот словообразовательный элемент стал затем быстро проникать и в другие европейские языки; следовательно, можно утверждать, что из него на протяжении очень короткого промежутка времени (50–60-е годы XX века) сформировался интерна-циональный префикс (префиксоид). Это – свидетельство того, как политико-экономические обстоятельства, глобализация в разных областях техники, науки, культуры во много раз убыстряют процесс сложения и распространения интернациональных языковых элементов (лексем, словообразовательных формантов)... Разовые образования с *евро-* в английском языке 20–30-х годов не попали в русский, заимствование слов с этим формантом следует относить к 50–60-м годам XX века, когда появляется целая группа лексем: *Евратом* (= европейский атом; от названия *Европейское сообщество по атомной энергии*), *Еврафрика* (= европейская Африка), *евродоллары*, *еврогруппа*, *Евровидение*, *евробутылка*. В русский язык многие слова попадают как экзотизмы, и их еще очень немного, но именно так в языке оформился отдельный, самостоятельный словообразующий формант *евро-*. Однако тематическая сфера использования слов с этим элементом оставалась достаточно узкой: техника, политология, экономика... В 80–90-е годы XX века использование слов с *евро-* в русском языке заметно активизировалось – часть из них представляют кальки с англицизмов, часть являются полу-кальками: *евроистребитель* (тип военного самолета, производимого некоторыми европейскими странами), *еврокубок* (розыгрыш кубка Европы по футболу), *европарламентарии* (депутат Европарламента), *евроракеты* (ракеты НАТО, размещенные в европейских странах), *евроСОИ* (система стратегической оборонной инициативы в Европе), *евростратегический* (имеющий стратегическое значение для Европы). Расширилась стратегическая зона слов с этим формантом: военно-стратегическая, политическая, спортивная... В первую половину 90-х годов XX века появляется еще больше новых образований с *евро-*:

еврокомиссии (комиссии в штаб-квартире ЕС), *Евросоюз* (Европейский союз), *евровалюта* (калька с англ. eurocurrency), *еврочек* (англ. eurocheque), *евроденьги*, *евробонд* (англ. eurobond), *еврорынок*, *еврокард* (англ. eurocard), *евробумаги* (ценные бумаги как кредитно-платежное средство), *еврозаем* (облигационный заем), *еврозона* (территория стран – членов ЕС), *евромонета* (мегаллический денежный знак в странах-членах ЕС), *евростандарт*, *евромодель*, *евроремонт* и прочие. Вторая же половина 90-х годов представляет собой слово-образовательный взрыв, вулканобразное извержение новых слов с *евро-*. Очевидно, точное их количество даже трудно поддается исчислению¹⁸.

W języku angielskim, który zapoczątkował tworzenie analizowanych przez nas neologizmów, znaleźliśmy zaledwie ponad 100 następujących derywatów z prefiksoidem *euro-*, np.:¹⁹

Eurobank	Eurobond	Eurocapital
Eurocard	Eurocheque	Euroclear
Eurocredit	Eurocurrency	Eurodollar
Euroequity	Eurofeds	Eurolines
Euromarket	Euromoney	Euroports
Euroagnostic	Eurobanknote	Eurobasher
Eurobimbos	Eurobonanza	Eurobureaucracy
Eurocash	Euroconsciousness	Eurocrat
Euroclub	Eurocritic	Eurocoin
Eurocrisis	Eurocharm	Eurocredulousness
Eurodebate	Eurodivide	Eurodeficit
Eurodisney	Eurodinosaurs	Euro-dragon
Euro-dissenter	Euro-emblem	Euro-enthusiast
Euro-eye	Euroeuphoria	Euro-fanatic
Euro-federalism	Eurofest	Eurogloom
Euro-gateway	Euro-hero	Euroholic
Euro-idealism	Euro-ins	Euro-outs
Euro-idolatry	Euroolatry	Eurojargon
Eurologo	Euroleague	Euromood
Euromanager	Euro-minded	Euro-Mp
Euro-metaphor	Euronoghtmare	Euronomics
Euronaut	Euro-ogre	Euro-phobia
Europhoria	Europartner	Europhiles
Europlan	Europrobabilities	Europanto
Europolicy	Europudding (taste)	EU-rope
Eurorebel	Eurorule	Euroregion
Euro-rascal	Eurostar	Euro-sceptical
Eurosport	Eurosong	Eurosymbol
Euro-sign	Euro-seat	Euro-something

Euro-stat	Euroschism	Eurotune
Eurotunnel	Eurotarget	Eurotension
Euro-tax	Euro-torture	Eurotoilet
Eurotrash	Euro-V.I.P.	Eurovision
Eurowoman	Euroworks	Eurowide
Eurozone	Euro-friendly	Eurosceptic-in-Chief
Euro-inclined	Eurospeak	Eurosummit
Euro-bottle	Euro-code	Euro-debt
Euro-deposit	Euro-note	Euro-finance
Europarlament	Euro-campaign	Euro-poll
Euro-election	Euro-constituency	Euro-candidate.

Znaczenie komponentu **euro-**, **евро-** można interpretować w sposób następujący:

- Charakteryzujący się wysokim standardem tj. technicznie zaawansowany i nowoczesny, np.: euroautobus, eurochampion, eurocukier, eurodach, eurodom, eurodroga, eurokiosk, euroksiążka, eurokuchnia, euromagister, europaleta, europapier, eurosklerozą, eurostołówka, euroszkola, eurotenis, euroterminal, eurouczelnia; евроавгобус, евробаня, евродвери, евродорога, евроквартира, еврокухня, евромагазин, европодъезд, европоезд, евросалон, евросауна, евротрамвай, евротуалет, евротурист. Jeśli weźmie się pod uwagę, że większość tych derywatów to terminy fachowe, składniki profesjolektów: handlowego, bankowego, finansowego, ekonomicznego, marketingowego, wojskowego, technicznego, naukowego i politycznego, to będzie to kolejne potwierdzenie terminologizacji współczesnego języka rosyjskiego i polszczyzny ogólnej.
- Mający związek z Unią Europejską lub z Europą jako kontynentem i typem cywilizacji w niej wytworzonym, np.: euroczek, eurointegracja, eurokonstytucja, eurolewica, euromoneta, euroobligacja, europarlament, europrodukty, eurorakieta, euroregion, eurostandard, eurourzędnik, eurowaluta; евроарифметика, евробизнес, евробиржа, евровалюта, евровыборы, евроденьги, еврозаем, еврокапитал, еврокарточка, евроклиринг, евроконституция, еврокредит, европарламент, евросчет, еврочек.

Derywaty z prefiksoidem **euro-**, **евро-** ze względu na budowę i słownictwo można podzielić na dwie grupy:

1. **Zapóżyczenia całkowite**, np.: eurocentricity, eurocentrism, eurocentrist = Eurocentric (eurocentryczny, eurocentryzm, europocentryczny, europocentryzm – евроцентризм, евроцентрический, европоцентризм, европоценгрический), Eurovision (Eurowizja – Евровидение), Eurasia (Eurazja – Евразия), Euratom (Euratom – Евратом), Europarlament (Europarlament – Европарламент), Europol (Europol – Европол), eurocheque (euroczek – еврочек), eurodollar (eurodolar – евродоллар), eurostrategic (eurostrategiczny – евростратегический);
2. **Zapóżyczenia częściowe** (tzw. hybrydy), np.: euroagitacja, eurociulacz, eurocukier, eurodeputowany, europarlamentarzysta, europoseł, europ Praktyka, euromyśliwiec, eurorakieta, euroskaandal, eurostudent, eurourzędnik; европарламентарий,

евроракеты, евроистребитель, еврокубок, европрактика, евротюрма, евростудент, еврослужащий.

Nowe derywaty z prefiksoidem **euro-**, **евро-** zarówno w języku polskim, jak i w rosyjskim tworzone są w sposób następujący:

- **na zasadzie analogii leksykalnych**, np.: eurodeputowany, europarlamentarzysta, europoseł; eurobonus, euronagroda, eurookazja, eurosukces, eurozysk; евроосень, еврозима, евровесна, евролето; еврорубль, евродоллар, евростерлинги, еврозолоты, евровалюта, евробанкноты, евроденьги; евроакции, евробумаги, еврооблигации; еврозаем, еврокредит
- **na zasadzie serii słowotwórczych**, np.: eurokomunizm, eurokomunista, eurokomunistyczny; eurosocjalizm, eurosocjalista, eurosocjalistyczny; eurocentryzm, eurocentryk; eurosceptycyzm, eurosceptyk; еврокоммунизм, еврокоммунист, еврокоммунистический; евросоциализм, евросоциалист, евросоциалистический
- **na zasadzie struktur wymiennocłonowych**, np.: eurokonto – superkonto, bizneskonto, eurotransport – ekotransport²⁰.

Takie sposoby tworzenia nowych derywatów, szczególnie zaś terminów i nazw własnych, wynikają z konieczności nazwania niezliczonej liczby nowych realiów, a także – zwłaszcza w przypadku nazw firm – z przyczyn czysto pragmatycznych, tj. marketingowych i reklamowych, promocji i public relations (**Euro-Agro** sp. z o.o., **Euroart** – usługi reklamowe, PPHU **Euro-Bud**, **Euro-Bus** – wynajem autobusów, **Euro-Cent** sp. z o.o. – Fundusz Pomocy Wzajemnej i Asekuracji, **EuroComp** – sprzedaż i serwis sprzętu komputerowego, **Eurocontrol** sp. z o.o. – badania żywności, **Eurodental** – Prywatne Centrum Stomatologiczne, **EUROFOTO** – Targi Produktów i Usług Fotograficznych, **Eurohaus** – Biuro nieruchomości, **Euroline** – salon fryzjerski i kosmetyczny, **Euro-Lingua** – Ośrodek Nauczania Języków Obcych, **Euro-Okmar** – producent okien i drzwi, **Europrestiz** – czasopismo, **EURO-REKLAMA** – Międzynarodowe Targi Artykułów i Usług Reklamowych, **Eurostudent** – czasopismo, **Eurotab** – Targi Produktów i Akcesoriów Tytoniowych, **Euro-Talent** – konkurs wokalny, **Eurotel** – magazyn dotyczący integracji Polski z krajami UE, **EUROTOOL** – Targi Obrabiarek, Narzędzi i Urządzeń do Obróbki Materiałów²¹; **Евроныйс** – program telewizyjny).

Neologizmy z prefiksoidem **euro-**, **евро-** występują w określonych typach tekstów, najliczniej zaś w prasie, ulotkach reklamowych i ogłoszeniach, w książkach i monografiach poświęconych problematyce UE, a także w najnowszych słownikach i leksykonach. Taki szeroki zakres występowania tych derywatów motywowany jest względami ekonomii językowej, która wynika z kondensacji treści przy skrótowości ich struktury. Analiza tego typu neologizmów pokazuje, że derywaty te powstają wokół pewnych kręgów semantycznych, tworząc w ten sposób duże grupy wyrazów²². „Takie skondensowane struktury – pisze A. Ryzza-Woźniak – chętnie wykorzystywane są w handlu i usługach – krótkie i łatwe do zapamiętania nazwy mogą spełniać funkcję reklamową. Właściciele sklepów i punktów usługowych wychodzą z założenia że angielska, czy w ogóle obca, nazwa będzie kojarzona przez klienta z **lepszą, zachodnią jakością**. Chcą zwró-

cić uwagę odbiorcy na siebie (firmę lub produkt). Jest to zgodne ze wspomnianą wyżej zasadą marketingową, która traktuje nazwę czysto użytkowo – szybko sprzedać produkt. Najistotniejsza jest tu zatem funkcja perswazyjna nazwy. Ma ona wartościować produkt kategoriami nowoczesności i skuteczności działania lub pewnego – wysokiego standardu, por. eurookna, europaleta, eurotoleta, eurotorba, eurowódka²³. Są to następujące grupy semantyczne:

1. **Unia Europejska, jej administracja i funkcjonowanie struktur unijnych**, np.: Euro-barometr, Eurochambers, eurodeputowany, europarlamentarzysta, europoseł, euroentuzjasta, euroentuzjizm, euroforum, euroinspektor, eurokadry, eurokampania, eurokonstytucja, eurokrata, Euroland, euromandat, eurooptymista, eurooptymizm, Europarlament, euroreferendum, euroorganizacja, Eurosat, eurosceptycyzm, eurosceptyczny, eurosceptyk, eurosklerotyk, eurosklerotyczny, eurososusznik, eurostandard, Eurostat, eurostruktura, eurourzędnik, eurososusznik; евробюрократ, евроденутат, еврокомитет, евроконституция, европолитика, европолиция, Европарламент, европарламентарий, евроскептик, Евросоюз, евростандарт, евросуд i in.;
2. **NATO i wojskowość**, np.: euroatlantycki, euroarmia, eurobatalion, eurocopier, eurofighter, eurogrupa, eurojet, Eurokonsorcjum, eurokorpus, euroNATO, euro-natowski, europancerz, eurorakieta, eurostrategia, eurostrategiczny; евроармия, евроатлантической, евробатальон, евроНАТО, еврооборона, евроракета, евросамолет, евроСОИ i in.;
3. **Stosunki gospodarcze i ekonomiczne, bankowość, finanse i giełdy**, np.: eurobank, eurobilon, eurobiznes, euroczek, euroczekowy, eurodolar, euroforum, Eurofundusz, eurogrosze, eurohossa, euroinfo, eurointeres, eurokarta (eurocard), eurokonto, eurokonkurs, eurokoszyk, eurokredyt, eurolinia, euromenedżer, euromoneta, euroNIP, euroobligacja, euroofen-sywa, eurorynek, eurotransfer, eurowaluta, eurowalutowy, eurozysk; евроакции, евробанк, евробанкноты, евробизнес, евробиржа, евробонд, евробумаги, евровалюта, евроденьги, еврозаем, еврозарплата, еврокард, еврокредит, евромелочь, евромонеты, евроналог, еврооблигация, европошлина, евросчет, еврочек, евроэкономика i in.;
4. **Handel, międzynarodowa wymiana towarowa i usługi**, np.: euroafera, EuroAGD, eurobazar, eurobonus, eurodrożyzna, eurokiosk, euromarket, europaleta, euro-rement, EuroRTV, eurosam, euroserwis, euroshiner, eurośledzie, eurotorba, eurowódka, eurowrapper, eurozakupy; евромагазин, еврообслуживание, евросервис, евротовары, евроторговля, еврошоп i in.;
5. **Nauka i technika, szkolnictwo i wykształcenie**, np.: euroedukacja, euroegzamin, euroencyklopedia, euroksiążka, eurokursy, eurolab, eurolak, eurolakier, euroliceum, euromagister, euronauka, eurookno, eurosat, eurostudent, euroszkola, eurouczeń, euro-uniwerytet, eurozłącze, eurozłączka; евровуз, еврокурсы, евролицей, еврообучение, европреподаватель, евросертификат, евростудент, евроучебник, еврошкола i in.;
6. **Sport**, np.: eurobasket, eurobramka, eurochampion, Eurocup, eurogol, eurokibic, euroliga, euroligowy, Europolsat, Eurosport, eurotenis, eurotour; евробаскетбол,

- еврогол, еврокубок, евроматч, евросоревнования, евроспорт, еврофутбол, Еврочемпионат i in.;
7. **Turystyka, podróże i wypoczynek**, np.: euroliner, eurolinia, eurpodróźnicy, eurotura, euroturystyka, eurotrans, Eurotunnel; евробагаж, евроволяж, европорт, европутешествие, евротур, евротурист i in.;
8. **Polityka**, np.: euroamerykański, eurobezpieczeństwo, eurokomunista, eurokomunizm, eurokonferencja, eurolewica, europolityk, euroregion, eurosocjalizm, eurosocjalista; евроазиатский, евроамериканский, евробезопасность, еврокоммунист, еврокоммунизм, евроконференция, евролевые, европолитик, европравые, евроцентрист i in.;
9. **Medycyna**, np.: eurodental, eurolekarstwo, eurolekarz, euromasaż, europielęgniarka, europoliklinika, eurosanatorium, euroszpital; евробольница, евроврач, евроздоровье, евролекарство, евролечение, евромассаж, европоликлиника, евросанатории i in.;
10. **Moda**, np.: eurokamizelka, euromoda, euromodelka; евромода, евромодель, еврожилет, евроспецодежда, евростиль, еврохалат i in.;
11. **Muzyka i rozrywka**, np.: eurodisco, eurodance, Euroguiz, eurojuwenalia, eurokoncert, euromikrofon, euromuzyka, europiknik, europop, euroradio, eurorap, euro-taniec, eurotechno; евродиск, евродиско, евродэнс, евроконцерт, евромузыка, европопмузыка, еврорадио, еврорэив, еврорэп, евротанец, евротехно, еврохит, еврошоу i in.;
12. **Artykuły spożywcze i zakłady żywienia zbiorowego**, np.: eurobar, eurobistro, eurochleb, eurokapusta, eurokawiarnia, europrodukty, eurostołówka, eurostół, eurowino, eurowódka; евробистро, евровино, евроводка, еврокафе, евромясо, евроогурцы, европиво, европивная, европродукты, евростол, евростоловая, еврохлеб i in.;
13. **Towary powszechnego użytku i urządzenia techniczne**, np.: euroboks, euroopakowanie, eurotechnika; евробокс, европакет, евротехника i in.;
14. **Komputery, technika komputerowa i Internet**, np.: eurointernet, eurokomputer, euromonitor; евроинтернет, еврокомпьютер, евромонитор i in.;
15. **Transport i spedycja**, np.: euroautobus, eurodroga, eurodyliżans, Eurolines, europociąg, eurosamochód, EuroCity, eurotramwaj, eurotransport, eurotrasa, eurowagonu; евроавтобус, евробап, евродвигатель, евродорога, евроколесо, еврокузов, евромотор, европарковка, европоезд, евросалон, евротрамвай, еврошина i in.;
16. **Budownictwo i wyposażenie wnętrz**, np.: eurodom, eurodrzwi, eurokuchnia, eurołażnia, euromeble, euromieszkanie, eurookna, europarkiet, euroremont, eurosauuna, eurostolek, eurosufit; евробаня, евроблок, евробрус, евродвери, евродоска, евродуш, еврозамок, евроквартира, еврокухня, евромебель, евроокна, европарадная, европодъезд, европо-толок, евроремонт, евросантехника, евросауна, евросклад, евротуалет, евроунитаз i in.;
17. **Varia**, np.: euroagitacja, eurobaron, euroblond, eurochrapka, eurodieta, eurodyliżans, eurodziennikarz, euroformularz, eurogadźina, eurofotel, eurohisteria, eurohonor, eu-

roideał, euroklub, euromikrofon, euronagroda, euroniedziela, euronota, eurokazja, europapier, europodeptany, europorażka, europraca, europrogram, europrzeciwnicy, europrzegrani, europrzyszłość, europytania, euroemanent, eurosamolka, euro-skandal, eurosclerosis, eurosłońce, eurostołek, eurostrachy, eurostudio, eurosukces, eurotablica, eurotemperatura, eurotłuścioch, eurozamieszki, eurozapał, eurozawodowiec, eurozmory²⁴ itp.

Dziennikarze, biznesmeni, przedsiębiorcy i handlowcy bardzo często posiłkują się tym nowym sposobem derywacji, dlatego że nadaje on neologizmowi wyrazistość i niezwykłość, a także przyciąga uwagę czytelnika. Cytowany już A.Z. Zielenin przytacza następujące przykłady okazjonalizmów z **евро-** z prasy rosyjskiej: „Австрии – полноправному члену ЕС – грозит *евроизоляция*; Александр Шохин предлагает ввести *еврорубль*; Финской стороной был разработан проект „*ЕвроРоссия*”; Наша часть *еврограницы*; как будем охранять?; Для богатых предлагается *еврочаи*; В прессе не прекращают критиковать чиновничество, которое привело страну в „*евроад*”; Все это начинает напоминать *евроскандал*; На чемпионат карманников „*Евровор*” был послан родственник члена совета директоров; *Еврогород* – город после реконструкции; Почему эта странная *евроболь* ударила по всем страпам Восточной Европы; *Евроосень* перетечет в *еврозиму*, *еврозима* в *евровесну*, а *евровесна* в *евролето* и многое другое”²⁵.

Na łamach tygodnika „Nie” (2004 nr 18, s. 2) ukazał się felieton autorstwa M. Płowieckiego pt. „Unia na muniu”, w którym w sposób ironiczny autor ustosunkowuje się do nadużywania wyrazów z prefiksoidem **euro-**. Budzą jego zastrzeżenia, tak jak inne nadużywane konstrukcje, tworzone według wzorów uważanych za obce polszczyźnie. Postrzega je jako efekt panującej mody, snobizmu, globalizacji, przypisuje im niekorzystny wpływ na rozwój rodzimej derywacji. Ponadto jego zdaniem neologizmy te sprawiają określone problemy w interpretacji ich struktury. A oto derywaty, które autor poddał krytyce: „Mogę kupić dowolny samochód z sieci **Euro-Auto** [...] Peugeot'a w salonie **Euro-Center** [...] zapłacę za auto korzystając z **eurokredytu** w **Eurobanku**. Lub w **euroleasingu**. Karmę kupię w sklepie **Euro-zoo** [...] z logo **Euroshopper** [...] skorzystam z **Eurohotelu** [...] popedałuję **euro velo** [...] wydrukuję na papierze kupionym w firmie **Europaper** [...] wstawię telewizor do **Euro Lombardu** [...] skorzystam z internetowego **eurobazaru** [...] z sieci sklepów **TV Euro AGD** [...] doradzi mi firma **Euro Consulting SA** [...] to **Euro Braider** zakręci mi warkoczyki [...] kupię w firmie **Euro-Las SC** [...] jeżdżę taksówką sieci **Euro-Taxi** [...] z kasy Euro zakupionej w firmie **Euro-Fis** [...] Na wakacje mogę pojechać ze spółką **Euro-Bus** lub **Euro-Tour** [...] albo **Euro-Trans** [...] doksztalcić się mogę na studiach **Euro MBA** [...] mogę zaśpiewać w konkursie **Euro-Talent** [...] oglądam kablówkę przez **TV EURO SAT** ulubiony program **Eurosport** [...] kasę trzymam na **eurokoncie** [...] pizzę zamawiam w sieci **Euro-Pizza** [...] na podłodze mam klepki z **Euro-Parkettu** [...] kuchenkę mam z firmy **Euro-Dom** [...]”.

Bezgraniczne i bezkrytyczne wykorzystywanie komponentu **euro-**, **espo-** we współczesnym języku polskim i rosyjskim, jego wysoka produktywność, pociągająca za sobą

seryjność rodzimych derywatów powoduje, iż ten człon staje się bezpostaciowy i bezkształtny. Pisze o tym w sposób dobitny A.W. Zielenin: „Уже сейчас у него выявляется не только исконное суженное значение, привнесенное из английского (американского) языка („производимый в западной Европе, связанный с ней”), но и смещенное („расположенный на всем пространстве от западной оконечности Европы до границ с Россией”). Таким образом, идет расширение семантики форманта *евро-* в направлении „Западная и Восточная Европа”. Как кажется, со временем (впрочем, довольно непродолжительным изза интенсивности протекающих процессов интеграции) можно даже предполагать постепенное развитие смысла *евро-* и приближение его к географическому понятию „Европа” (от французского Бреста до Урала). Сейчас в русском (а также польском) языке формируется двоякое понимание *евро-*: и суженное, и быстро прогрессирующее расширительное „экопомико-территориальное”, особенное если учесть распространение ЕС на восток и включение в него восточно-европейских стран”²⁶.

Powyzsze fakty upowazniaja do nastepujacej konstatacji: prefiksoid **euro-**, **евро-** przeszedl do tej pory przez nastepujace etapy ksztaltowania sie jego semantyki i funkcjonowania w jezyku polskim i rosyjskim:

- W latach pięćdziesiątych–osiemdziesiątych XX wieku obserwujemy zapożyczenie z języka angielskiego obcych derywatów.
- W latach osiemdziesiątych i na początku lat dziewięćdziesiątych następuje proces kształtowania się formantu *euro-*, *евро-* jako samodzielnego elementu słowotwórczego i jego przejście do kategorii prefiksoidów.
- Od połowy lat dziewięćdziesiątych do chwili obecnej – burzliwa aktywność **euro-**, **евро-** w systemach derywacyjnych języka polskiego i rosyjskiego.
- Połowa lat dziewięćdziesiątych – zapożyczenie rzeczownika **euro**, **евро** i wyjątkowo burzliwe jego wykorzystanie w języku elektronicznych publikatorów, w prasie oraz w ulotkach reklamowych (w business communication, w tekstach ekonomicznych i politycznych, a także w następujących kręgach tematycznych: gospodarka, handel, usługi, bankowość i finanse, sport, podróże i transport, nauka i technika).
- Przenikanie rzeczownika *euro*, *евро* do systemów języków polskiego i rosyjskiego, a także zaadaptowanie go przez system fleksyjny tych języków, szczególnie zaś przez system morfologiczny i derywacyjny²⁷.

Jednakże derywaty z prefiksoidem **euro-**, **евро-** nie zyskały pełnej aprobaty lingwistów zarówno polskich, jak i rosyjskich, mimo że wzbogacanie leksyki jest zjawiskiem z gruntu pozytywnym. Budzą one zastrzeżenia tak jak inne nadużywane konstrukcje, tworzone według wzorów uważanych za obce językowi polskiemu i rosyjskiemu. Traktuje się je jako efekt panującej mody i snobizmu, a także przypisuje się im niekorzystny wpływ na rozwój polskiej i rosyjskiej derywacji. Twory te sprawiają również określone problemy w interpretacji ich struktury. Tak szeroki zakres występowania tych derywatów motywowany jest względami ekonomii językowej, a także wynika z kondensacji treści przy skrótowości ich struktury²⁸.

Za podsumowanie artykułu dobrze posłuży następujący cytat z publikacji A.W. Zie-lenina: „Евро – не только и не столько слово -номического и политического союза, символ нового единения народов и культур. Именно этим экстралингвистиче-ским фактором объясняется его чрезвычайная актив-ность в европейских язы-ках. В первую очередь это касается тех языков, которые входят в зону влияния этого экономико-валютного понятия. В других языках языковой резонанс намно-го меньше: в английском (или американском), лагиноамериканских, азиатских языках следов *евро* еще не так много, для них это пока далекая и малознакомая реалья. Однако русский язык, будучи отдаленным от евро еще многими годами (десятилетиями?), уже „посвойски” обонелся с ним, испытывая к нему и учтвое почтение, и пеподдельный интерес, и даже иронию и сарказм”²⁹.

Przypisy

¹ Zob.: H.S. Europa, europejski, Europejczyk, „Poradnik Językowy” 1992, z. 7, s. 547–548.

² Por.: W. Chlebda, Zarys polskiej geografii mentalnej, „Przegląd Humanistyczny” 1997, nr 3, s. 88–89.

³ Zob.: E. Sękowska. Horyzont polityczny współczesnych Polaków, „Poradnik Językowy” 2003, z. 4, s. 10.

⁴ Por.: S.P. Huntington, Zderzenie cywilizacji i nowy kształt ładu światowego, Warszawa 1998, s. 233.

⁵ Zob.: A. Ryzza-Woźniak, Wpływ Unii Europejskiej na polszczyznę końca XX wieku, w: Język trze-ciego tysiąclecia, red. G. Szpila, Kraków 2000, s. 312.

⁶ Wskazuje na to zresztą potoczne znaczenie wyrazu Europa. Por.: Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny, red. H. Zgólkow, Warszawa 1994, s. 100.

⁷ Zob.: A. Ryzza-Woźniak, op. cit., s. 312.

⁸ Por.: Encyklopedia Unii Europejskiej, WSiP, Warszawa 2004, s. 80.

⁹ Przez niektórych językoznawców komponent *euro-*, *евро-* bywa nazywany formantem, formato-idem, rodzajem przedrostka, prefiksem o znaczeniu „dotyczący Europy Zachodniej lub Unii Europejskiej”, cząstką, skrótom, członem początkowym lub pierwszym komponentem compositów. Zob.: K. Kowalik. Euro i „europeizacja” polskiego słownictwa, „Język Polski” 2002, nr 3, s. 85.

¹⁰ Por.: Л.В. Ерохина. Интерлингвистические препозитивные морфемы греко-латинского происхождения (на материале русского, французского и английского языков), АКД, Тбилиси 1968, с. 5–23; Е. Калишан, Интернациональные препозитивные морфемы греко-латинского происхождения в современном русском и польском словообразовании. Познань 1980; С. Шадыко, Об одном продуктивном способе словосложе-ния в современном русском языке. „Przegląd Rusycystyczny”, PWN, Warszawa-Łódź 1979, z. 2, s. 53–61.

¹¹ Zob.: A. Ryzza-Woźniak, op. cit., s. 311.

¹² Por.: Nowe słownictwo polskie. Materiały z prasy lat 1972–1981, część I red. D. Tekiel. Wrocław 1988; por. także: A. Markowski, Czy grozi nam „europolszczyzna?”. w: *Polszczyzna znana i nieznaną*, Gdańsk 1999, wyd. II, s. 104–105; A. Markowski. Nowsze zapożyczenia w polszczyźnie: anglicyzmy gramatyczne i leksykalne. „Poradnik Językowy” 1992, z. 7, s. 237–241; zob. też: A. Ryzza-Woźniak. O powszechnej euromanii, czyli funkcjonowaniu cząstki euro- we współczesnej polszczyźnie, *Język – Teoria – Dydaktyka*, red. B. Greszczuk, Rzeszów 1999, s. 174–179; M. Bugajski. Przejawy snobizmu w komunikacji językowej, „Poradnik Językowy”, 1995, z. 3, s. 30–35.

¹³ Por.: A. Ryzza-Woźniak, *Wpływ...*, op. cit., s. 313.

¹⁴ Zob.: *Praktyczny słownik współczesnej polszczyzny*, red. H. Zgólkowa, Wyd. Kurpisz. Poznań 1997, t. 11, s. 97–103. W *Wielkim słowniku ortograficznym PWN z zasadami pisowni i interpunkcji*, red. prof. E. Polański, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2003 tego typu derywatów występuje już ponad 40.

¹⁵ Por.: *Русский орфографический словарь, Ответственный ред. В.В. Лопатин, „АЗБУКОВНИК”, Москва 1999, s. 263–264.*

¹⁶ Zob.: В.Т.Пономарев, *Словарьсправочник. Бизнессленг для новых русских*, Сталкер Днепрпетровск, 1996, s. 59–63.

¹⁷ Por.: A.В. Зеленин, *Лингвистические парадоксы ЕВРО, „Русский язык за рубежом” 2003, № 1, s. 29–35.*

¹⁸ Ibidem, s. 30, 32–33.

¹⁹ Zob.: И.Ф. Жданова, Э.Л. Вартумян, *Англорусский экономический словарь, 3-е издание. Москва: Русский язык, 2000, s. 266; Е.В. Киселева. Закономерности функционирования отономного префиксоида EURO-, w: Восточноукраинский лингвистический сборник. Донецк 1999, вып. V, s. 134.*

²⁰ Por.: A. Ryzza-Woźniak, *Wpływ Unii...*, op. cit., s. 314.

²¹ Zob.: *Polskie Książki Telefoniczne*, Warszawa i region warszawski, Warszawa 2003, s. 78–79.

²² Por.: М. Плужичка, С. Шадыко, *Неологизмы с префиксоидом евро- в современных русском и польском языках, „Новое в теории и практике описания и преподавания русского языка”, Warszawa 2004, z. XI.*

²³ Zob.: A. Ryzza-Woźniak, *Wpływ Unii...*, op. cit., 315.

²⁴ Zob.: A. Ryzza-Woźniak, *Czy euro- jest skrótem od Europa, europejski? – zagadka semantyczna, „Poradnik Językowy” 1999, z. 8–9, s. 122–127.*

²⁵ Por.: A.В. Зеленин, *Лингвистические парадоксы ЕВРО*, op. cit., s. 34.

²⁶ Ibidem, s. 34–35.

²⁷ Zob.: K. Waszakowa, *Różnorodność i intensywność procesów przejmowania elementów obcych w słownictwie współczesnej polszczyzny, „Poradnik Językowy” 2001, z. 6, s. 2–14.*

²⁸ Por.: K. Kowalik, op. cit., s. 85.

²⁹ Zob.: A.В. Зеленин, *Лингвистические парадоксы ЕВРО*, op. cit., s. 35.